

Food and Agriculture Organization
of the United Nations

GLOBAL ENVIRONMENT FACILITY
INVESTING IN OUR PLANET

UKRAINIAN SOIL
PARTNERSHIP

Протокол

Другої зустрічі національної робочої групи щодо формування Стратегії моніторингу нейтрального рівня деградації земель (НРДЗ) сільськогосподарського призначення в Україні до 2030 року

в рамках проекту GCP/UKR/004/GFF

18 грудня 2020 року

Зустріч організована Асоціацією «Українське ґрунтове партнерство» у співпраці із органами державної влади та громадськості за підтримки ФАО в Україні в рамках реалізації проекту «Інтегроване управління природними ресурсами деградованих ландшафтів лісостепової та степової зон України».

Мета зустрічі ініціювати обговорення першого проекту Стратегії моніторингу нейтрального рівня деградації земель сільськогосподарського призначення в Україні до 2030 року.

У зустрічі взяли участь представники Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів, комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, представники громадських організацій та інших міжнародних організацій. Список учасників наведено в Додатку 2.

10.55 – 11.05: Технічні налаштування та настанови до дискусії та голосування

Модератор: Оксана Девіс, координатор проекту ГЕФ, ФАО Україна;

Технічна підтримка: Вікторія Михальчук, фахівець із комунікацій ФАО в Україні.

11.05 – 11.15: Принципи та підходи до формування першого проекту Стратегії

Доповідач: Ігор Яцук, Генеральний директор державної установи «Інститут охорони ґрунтів України», який представив загальну структуру проекту Стратегії, коментуючи кожний розділ, та підхід до її формування. Проект передбачає, що реалізація Стратегії розрахована на період до 2030 року.

11.15- 11.25: Зауваження та рекомендації

Доповідач: Юрій Дмитрук, завідувач кафедри агротехнологій і ґрунтознавства Інституту біології, хімії та біоресурсів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, який підняв питання необхідності преамбули у проекті Стратегії (текст преамбули в Додатку 3), зацентрував увагу на термінології існуючій в українському законодавстві та посилання на неї в тексті стратегії, та потреби у викладені термінології доступною мовою.

Крім того, доповідач зазначив, що наразі не затверджена Постанова КМУ “Про

нормативи якісного стану ґрунтів”, тобто відсутні індикатори на які можна було б посылатись в тексті Стратегії.

В Стратегії також, має бути чітко відображені положення стимулювання і відтворення якості ґрунтів, зокрема в контексті кліматичних змін, зеленого курсу до якого долучається Україні та інших іноземних угод.

Щодо законодачого закріплення базових значень, адресоване питання, чи має Стратегія їх згадувати чи такі значення будуть закріплені після затвердження Стратегії. Щодо Механізмів та строків реалізації, доповідач зазначив, що Стратегія має передбачати загальний план дій, який може бути окремо деталізований в залежності від потреб.

11.25-11.35: Зауваження та рекомендації від ННЦ Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені Соколовського НААН

Доповідач: Микола Мірошніченко, заступник директора Інституту, який зазначив, що потребує визначення головної мети даної Стратегії, а саме 1) досягнення НРДЗ, чи 2) моніторинг НРДЗ, оскільки моніторинг є лише одією ланкою для досягнення нейтрального рівня деградації земель. Якщо Стратегія направлена на моніторинг, то потребується уточнення термінології моніторингу (моніторинг нейтрального рівня деградації земель чи заходів досягнення нейтрального рівня деградації земель).

Також, моніторинг НРДЗ має пов'язуватись з іншими видами моніторингу, законодавчо закріпленого та реально існуючого в Україні, тому Стратегія має містити посилання на інші законодавчі акти, що регулюють моніторинг земель, ґрунтів і довкілля.

Крім того, доповідач рекомендує узагальнити деякі положення Розділу 4. Напрями та завдання Стратегії, наприклад, такі як «періодична оцінка земель сільськогосподарського призначення з метою попередження засолення, осолонцювання та підкислення ґрунтів» з метою уникнення непотрібної деталізації.

Також, рекомендується доповнити Стратегію активностями на продовження до реалізованого Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням з урахуванням нових обставин – відкриттям ринку землі.

Також, рекомендується доповнити Розділ 7. Фінансове забезпечення реалізації Стратегії належним фінансово-економічним обґрунтуванням, з огляду на недавно прийняту постанову КМУ.

11.35-11.55: Зауваження та рекомендації від Інституту водних проблем і меліорації НААН

Доповідач: Людмила Усата, старший науковий співробітник відділу зрошення та дренажу Інституту, яка підтримала зауваження Миколи Мірошніченка, щодо неточності термінології (моніторинг землі чи ґрунтів) і головної мети Стратегії та узгодження тексту з Національним планом дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням. Також пропонуються правки в Розділ 3. Мета і принципи Стратегії, а саме у визначення мети, та в Розділ 5. Механізми та строки реалізації Стратегії щодо моніторингу реалізації стратегії (всі коментарі див. Додаток 4).

Напрями та завдання Стратегії включають активності тільки щодо земель, тому рекомендується доповнити активностями щодо земель, ландшафтів та агроландшафтів.

Пропонуємо розглянути зміну назви Стратегії на запропоновані 1) Стратегія моніторингу ґрунтів для досягнення нейтрального рівня деградації або 2) Стратегія моніторингу ґрунтів для забезпечення умов досягнення нейтрального рівня деградації. В Стратегії має також прослідковуватись відповідальний за дотримання виконання Стратегії.

Доповідач: *Анатолій Шевченко*, завідувач відділу водних ресурсів Інституту, який доповнив попередніх доповідачів та зазначив власні коментарі до Стратегії (див. Додаток 4).

Також, на думку доповідача Стратегія має стосуватись моніторингу земель, та вмщувати в себе підрозділи спостереження, отримання інформації, оцінювання прогнозування, та обґрунтування заходів. Положення щодо прогнозування наразі відсутні в Стратегії та мають бути додані.

11.55-12:55: Публічне обговорення та голосування

Пропозиції/ коментарі	Представник
<p>Не потрібно змінювати назву стратегії. Мета цієї Стратегії, щоб по результати вивести показники і окремо методологію роботи, необхідні для розроблення системи показників. Такі показники будуть основою для всіх інших стратегій.</p> <p>Підтримую пропозицію ввести в Стратегію поняття НРДЗ та моніторингу.</p> <p>Мету дійсно потрібно допрацювати, оскільки вона полягає в формуванні і моніторингу показників які будуть дозволяти задовольняти потреби в кліматичних активностях і сталого сг виробництва.</p> <p>Ввести поняття виробничого, національного та наукового моніторингу, та зазначити, що моніторинг буде здійснюватись по цих трьох групах.</p> <p>Також ввести поняття зацікавлених сторін та зазначити таких. Це допоможе детальніше прописати фінансові механізми. Оскільки для кожного виду будуть різні зацікавлені сторони та джерела фінансування.</p>	Оксана Девіс
<p>Варто уникати формулювання неправильне чи недосконале землекористування в тексті Стратегії.</p> <p>Також, Стратегія має передбачати рівні права для всіх учасників, оскільки, Стратегія має забезпечити виробництву довгострокове планування.</p>	Лариса Бондаренко
<p>Рекомендуємо приділити увагу біологічній деградації ґрунтів, а також освіти та прооосвіті фахівців.</p>	Корсун Світлана

<p>На продовження до тези про зацікавлених сторін, пропоную додати організаційні питання, щоб зазначити хто буде реалізовувати та контролювати виконання стратегії в Розділі 7. Також пропонуються доповнення в 4 розділ (див. Додаток 4).</p>	<p>Аркадій Левін</p>
<p>Рекомендую уникнення занадто деталізованих вказівок щодо встановлення припустимого тиску машинно-тракторних агрегатів та міцності ґрунтових агрегатів агрономічно корисного розміру (Розділ 4), з метою уникнення тиску на кінцевого користувача. Нам слід більше зосередитись на нейтральному моніторингу та рекомендаціях.</p>	<p>Джон Шморгун</p>
<p>Погоджуюсь, дане положення стосується протидії фізичної деградації і є складовою моніторингу переуцільнення, та інших впливів.</p>	<p>Микола Мірошниченко</p>
<p>Неможливо провести моніторинг по всій ріллі щодо переуцільнення, оскільки немає таких потужностей, і не стоїть обмеження щодо використання техніки. Пріоритетом є моніторинг вітрової та водної ерозії.</p>	<p>Ігор Яцук</p>
<p>Не говориться що якась державна організація має проводити такий моніторинг. Кожен користувач та агровиробник сам є суб'єктом моніторингу.</p>	<p>Микола Мірошниченко</p>
<p>За можливості, частково такий моніторинг може покриватись загальним моніторингом НРДЗ, оскільки виробники навіть вимірюючи дані самостійно, не завжди знають як їх тлумачити.</p>	<p>Лариса Бондаренко</p>
<p>Назва стратегії відображає моніторинг саме земель сільськогосподарського призначення, та націлена на досягнення НДГЗ, що в свою чергу передбачає і індикатори, і процедуру. Вважаю, що повинні буде державні, регіональні а також від територіальних громад програми підтримки виробників. Фінансові механізми, на прикладі податків на викиди CO₂, які зростають, та за умови, що квоти на торгівлю CO₂ стануть можливими, сприятиме розумінню яким чином виробники працюють над досягненням нейтрального рівня деградації. В межах даної стратегії варто розуміти монітинг НРДЗ тотожним моніторингу нейтрального рівня деградації ґрунтів.</p>	<p>Юрій Дмитрук</p>
<p>Пропоную залишити назву Стратегія моніторингу нейтрального рівня деградації земель сільськогосподарського призначення. Більшість термінів не зазначаються в Стратегії, з метою уникнення дублювання інших нормативно-правових актів. Але погоджуюсь, що варто внести визначення <i>нейтрального рівня деградації земель сільськогосподарського призначення</i>. Щодо відповідальності і зацікавлених сторін, то відповідальність має затверджуватись законом України або постановою КМУ, і не може регулюватися розпорядженням КМУ у вигляді Стратегії. Погоджуюсь, що в останній розділ варто включити організаційні питання, але доповнення щодо напрямків, вионання, зацікавлених сторін та відповідальності варто включити у наступний план дій, який</p>	<p>Євгеній Ярмоленко</p>

<p>буде доповнювати Стратегію.</p>	
<p>Хотілося б створити певну платформу до якої було б наповнення всіх інформаційних потоків з різних інститутів, і щоб ця база даних могла бути використана тими сільгоспвиробниками, які в цьому зацікавлені. Щоб уникнути недорозумінь термінології моніторингу земель чи ґрунтів, можна зазначити – Стратегія для досягнення моніторингу нейтрального рівня деградації земель у розрізі ґрунтів.</p>	<p>Ігор Яцук</p>
<p>Погоджуюсь що потребує уточнення назва стратегії, але якщо назва буде зазначатись як «Стратегія нейтрального рівня деградації земель», то важливо пам'ятати про Концепцію боротьби з деградацією земель та опустелюванням, План боротьби з деградацією земель та опустелюванням та затверджені КМУ завданнями Координаційної ради які варто взяти до уваги, задля гармонізації та уникнення дублювання.</p> <p>Відповідні напрацювання мають здійснюватися з урахуванням необхідності їх інтеграції у систему моніторингу довкілля, земель, ґрунтів яка існує, з усіма затвердженими нормативно правовими актами та розвитком національної інфраструктури геопросторових даних (НІГД), враховуючи існуючі проекти постанов КМУ щодо функціонування НІГД.</p> <p>Підтримую зазначене визначення НРДЗ яке було схвалене на міжнародному рівні, та використання даних дистанційного зондування землі. Вартою уваги є ініціатива GEO LDN яка займається дистанційним зондування землі, та можливості інтеграції її принципів у Стратегію.</p> <p>Важливо пам'ятати про рішення ВР про відновлення Міністерства аграрної політики та як це може вплинути на питання відповідальності за дотримання виконання Стратегії.</p>	<p>Юрій Колмаз</p>
<p>Пропонує доповнити 5ий пункт наступним текстом: забезпечення технічної спроможності суб'єктів здійснення моніторингу.</p> <p>Пропонує додати положення Про Національну доповідь стану ґрунтового покриву про досягнення цілей Стратегії та розгляд стану справ 1 раз у 5 років на рівні ВРУ або хоча б профільного комітету (кінець розділу 5).</p>	<p>Микола Зінчук</p>
<p>Вважаю доцільним робити зазначену доповідь, але варто розглянути варіант включення її до доповіді Держ Гео Кадастру щодо національної системи геопросторових даних.</p>	<p>Оксана Девіс</p>
<p>Щодо періодичної доповіді по результатах моніторингу, така доповідь зазначена одним із пунктів заходів по боротьбі з деградацією та опустелюванням, тому питання чи ватро виносити її як окрему доповідь.</p>	<p>Світлана Романова</p>

12.55-13.00: Підведення підсумків та узгодження наступних кроків

Модератор: Оксана Девіс, координатор проекту ГЕФ, ФАО Україна;

За результатами обговорення проведено голосування по таких питаннях:

Питання	Відповідь	
	Так	Ні
Строк Стратегії до 2030 року	21	0
Чи підтримуєте Ви ідею змінити назву Стратегії	9	12
Чи підтримуєте Ви ідею залишити назву Стратегії такою, як вона є, але в словнику додати термін "грунт" і пояснити його взаємозв'язок із терміном "земля"	15	6
Чи потрібна нам преамбула як така	17	4

За результатами голосування було вирішено:

1. Залишити строк стратегії до 2030 року.
2. Включити Преамбулу в текст Стратегії.
3. Залишити назву Стратегії не змінною, але вносити уточнення в словник.

Наступні кроки:

Наступні кроки	Відповідальна особа	Кінцевий термін
Групування коментарів до першого проекту Стратегії та розміщення на гугл диску з доступом всіх членів робочої групи	Секретаріат Асоціації	28 грудня 2020
Другий проєкт Стратегії сформовано та надіслано на вчитку робочій групі	Ігор Яцюк	10 січня 2021
За потреби – наступна зустріч робочої групи	Секретаріат Асоціації	Кінець січня 2021

Food and Agriculture Organization
of the United Nations

GLOBAL ENVIRONMENT FACILITY
INVESTING IN OUR PLANET

Додаток 1

Програма

**Першої зустрічі робочої групи по формуванню Стратегії моніторингу
нейтрального рівня деградації земель сільськогосподарського призначення
в Україні до 2030 року**

*Зустріч відбудеться 18 грудня з 11 до 13:00 за Київським часом, онлайн в форматі
Zoom конференції за посиланням: <https://fao.zoom.us/j/95067077632> (Ідентифікатор
наради: 950 6707 7632; Пароль: 417987)*

10:55 – 11:05	Технічні налаштування та настанови до дискусії та голосування	Вікторія Михальчук, Експертка із комунікації, ФАО
11:05 – 11:15	Принципи та підходи до формування першого проекту Стратегії	Ігор Яцук, Директор, ДУ Інститут Охорони Ґрунтів
11:15- 11:30	Зауваження та рекомендації	Юрій Дмитрук
11:30-11:45	Зауваження та рекомендації від ННЦ Інститут ґрунтознавства та агрохімії ім Соколовського НААН	Микола Мірошніченко, Заступник директора Інститут
11:45-12:05	Зауваження та рекомендації від Інституту водних проблем і меліорації НААН	Людмила Усата, Анатолій Шевченко
12:05-12:55	Публічне обговорення та голосування (за потреби)	Колективне
12:55-13:00	Підведення підсумків та узгодження наступних кроків	Оксана Девіс

Модератор: Оксана Девіс (координаторка проекту ГЕФ, ФАО в Україні)

Технічний супровід: Вікторія Михальчук (фахівець із комунікацій ФАО в Україні);
Юлія Кісільова (асистент проекту ГЕФ, ФАО в Україні)

Список учасників

№	Ім'я та Прізвище	Посада	Контакти
1.	Девіс Оксана	Національний координатор проекту ГЕФ ФАО в Україні	Oksana.Davis@fao.org
2.	Яцук Ігор	Генеральний директор державної установи «Інститут охорони ґрунтів України»; заступник Почесного Голови Асоціації «Українське Ґрунтове Партнерство»	info@iogu.gov.ua
3.	Колмаз Юрій	В.о. начальника Управління охорони біорізноманіття та земельних ресурсів Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України	kolmaz@ukr.net
4.	Бондаренко Лариса	Директор Асоціації «Українське ґрунтове партнерство»	info.uasp@gmail.com
5.	Мірошниченко Микола	заступник директора з наукової роботи ННЦ «ІГА імені О.Н.Соколовського»; Почесний Голова Асоціації «Українське Ґрунтове Партнерство»	ecosoil@meta.ua
6.	Шморгун Джон	спеціаліст по координації роботи з бізнесом та громадськими організаціями	john.shmorhun@gmail.com
7.	Усатий Сергій	Завідувач відділу зрошення та дренажу Інституту водних проблем і меліорації НААН	s_usatyy@ukr.net
8.	Дмитрук Юрій	завідувач кафедри агротехнологій і ґрунтознавства Інститут біології, хімії та біоресурсів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича	y.dmytruk@chnu.edu.ua
9.	Ткаченко Микола	заступник директора з наукової роботи, завідувач відділу агроґрунтознавства і ґрунтової мікробіології ННЦ "Інститут	i.z.naan.tkachenko@gmail.com

		землеробства НААН"	
10.	Шевченко Анатолій	завідувач відділу водних ресурсів Інституту водних проблем і меліорації НААН	monitoring_protect@ukr.net
11.	Усата Людмила	старший науковий співробітник відділу зрошення та дренажу Інституту водних проблем і меліорації НААН	usataya_1@ukr.net
12.	Романова Світлана	Перший заступник генерального директора державної установи «Інститут охорони ґрунтів України»;	svkiev07@ukr.net
13.	Шумейко Сергій	Головний консультант секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин	shumeiko@rada.gov.ua
14.	Гавер Оксана	Головний спеціаліст сектору геоінформаційного моніторингу управління землеробства та рослинництва департаменту аграрної політики Мінекономіки	sfinks13@hotmail.com
15.	Димов Олександр	провідний науковий співробітник Інституту зрошеного землеробства; польовий офіцер ФАО в Україні.	lksndrdymov@gmail.com
16.	Зінчук Микола	директор Волинської філії ДУ «Інститут охорони ґрунтів України»	volyn@iogu.gov.ua
17.	Левін Аркадій	головний фахівець з інтелектуальної власності, координатор міжнародної діяльності ННЦ "ІГА імені О.Н.Соколовського»	alevin@ukr.net
18.	Березовська Олена	Голова правління спілки виробників органічних сертифікованих продуктів «Органічна Україна»	rst.berezovska@gmail.com
19.	Ярмоленко Євгеній	Завідувач відділу державної установи «Інститут охорони ґрунтів України»	1592006@ukr.net

Food and Agriculture Organization
of the United Nations

GLOBAL ENVIRONMENT FACILITY
INVESTING IN OUR PLANET

20.	Жолобецька Ганна	начальник відділу охорони земель Департаменту землеустрою, використання та охорони земель Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру	land_oz@land.gov.ua
21.	Науменко Андрій	завідувач відділу досліджень екологічної безпеки земель, якості продукції та довкілля державної установи «Інститут охорони ґрунтів України»	ecovid@iogu.gov.ua
22.	Михальчук Вікторія	фахівець із комунікацій ФАО в Україні	Viktoriia.Mykhalchuk@fao.org
23.	Хоменко Тетяна	комерційний директор компанії «БТУ- Центр»	tanya@btu-center.com
24.	Корсак Лілія	Координатор Стратегічного комітету з відродження родючості ґрунтів ГС "Органічна Україна"	corsak.lilya@ukr.net
25.	Корсун Світлана	Директор Інституту прикладної біотехнології	

Food and Agriculture Organization
of the United Nations

GLOBAL ENVIRONMENT FACILITY
INVESTING IN OUR PLANET

Додаток 3

ПРЕАМБУЛА

Поділяючи стурбованість людства наростаючими проблемами змін клімату та деградації земель, які постають бар'єрами на шляху досягнення цілей стійкого розвитку століття, усвідомлюючи роль ґрунтового покриву як невідновного ресурсу біосферного масштабу, що забезпечує населення планети продовольством, матеріалами, чистою прісною водою та іншими незамінними екосистемними послугами, визнаючи нестабільність стану ґрунтів в Україні в умовах зростання антропогенних імпаکتів та за відсутності дієвого моніторингу і, як наслідок, браку інформації про якісний стан земель сільськогосподарського призначення та розуміючи, що це нівелює можливості стійкого управління земельними ресурсами та унеможливує досягнення цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, постаючи загрозою національній безпеці держави, затверджуємо Стратегію моніторингу нейтрального рівня деградації земель сільськогосподарського призначення.